

adata. A feladatlapokat az iskola szerény összegért megvásárolhatja a SITO Intézet-től. A közeljövőben bevezetendő reform után a vizsga célja a következő készségek mérése lesz: a tanuló gyorsan ki tudja-e szűrni a szövegből az információt; az általános mondanivalót képes-e gyorsan megérteni az adott szövegből; tudja-e részleteiben olvasni a szöveget; látja-e a szöveg szerkezetét; érzi vagy látja-e a szöveg kommunikatív faktorait, ilyen lehet pl. a szerző stílus-éka, stílusa, tónusa.

Az 1998-ban megjelent 8. szám ismét igen változatos, nagy része országismereti jellegű. Témája a következő: Oroszország tegnap, ma, holnap. Egy politikai írás az elnökválasztás utáni egy évet elemzi, egy másik gazdasági-pénzügyi témát boncolgat, számbaveszi az ország leggazdagabb üzletembereit, valamint az ez év január 1-én elnöki rendelettel bevezetett rubel denominációról ad részletes tájékoztatást. – A következő témakör az ország történelmével foglalkozik, ezen belül a 850 éves Moszkváról szóló második cikk a főváros XIV–XV. századi gyarapodását, fejlődését taglalja. Ez a fejezet bemutat még egy Franciaországban megjelent tetszetős kiviteli könyvet „Az orosz lobogó története” címmel, amely az orosz nemzeti zászló kialakulásáról szól. – Az oroszországi képzés hírei között a szerző örömmel üdvözlöli a manager-képzés népszerűvé válását a felsőoktatási intézményekben, az ország kulturális életéről szóló írások között egy lírai hangú megemlékezés található Szvjatoszlav Richterről. – A következő fejezet nyelvészettel foglalkozik, a cikk részletesen elemzi a tagadás szintaktikai problémáit az idegen nyelvet tanulók számára. – Egyetlen metodikai tárgyú publikációt tartalmaz a jelen szám a nyelv-képzés-kultúra-társadalom problémakörrel kapcsolatban, konkrét összefüggésben a tanuló korlátozott nyelvismerete és intellektuális szintje közti leküzdhetetlen ellentmondással. – A következő három írás az orosz nyelv magyarországi helyzetét elemzi, ezen belül a nyelvtanulás okait, a tananyag profiljának

megváltozását, valamint bemutatja a pécsi JPTE Szláv Filológia Tanszékét.

A Puskin Orosz Nyelvi Intézet budapesti részlege ismerteti azt a módszertani szemináriumot, amelyet az orosz tanárok számára szervezett ebben a tanévben. A szeminárium foglalkozik az orosz nyelv perspektíváival a magyar-orosz gazdasági kapcsolatok fejlődése kapcsán, a nyelv és kultúra összefüggéseivel, szemantikai kérdésekkel, a XIX. századi klasszikus orosz irodalommal, a tankönyvírás során felmerülő aktuális lingvisztikai, módszertani és gyakorlati problémákkal.

A folyóirat egyes számai tájékoztatást adnak az oroszoktatásra vonatkozó disszertációk védéséről, valamint a megjelent könyvújdonságokról.

Koós Margit

Christiane Nord

Translating as a Purposeful Activity

St. Jerome Publishing, Manchester, 1997, 154 p.

A könyv a „Translation Theories Explained” című fordításelméleti sorozat első kötete. E sorozat a fordítástudomány különböző irányzatait kívánja felsorakoztatni, alkalmat adva a szakmai vitára. Szerkesztője, Anthony Pym, maga is elemző látásmódjáról, vitakészségéről, valódi értékeket kereső tudományos kutatásairól ismert.

E kötet a funkionalista fordításelméletet írja le, mely a fordítóképzés gyakorlatából nőtt ki, s ezen a területen a legkidolgozottabb. Így különösen hasznos olvasmány a fordítóképzésben dolgozó szakemberek számára, de újszerű megvilágításban tárgyalja a fordítástudomány számos elméleti kérdését is. A szerző érvelése rendkívül világos, logikus, sok példát hoz, és gondolatait gyakran összeveti más elméletek megalapításaival.

Az 1. fejezet történelmi áttekintést nyújt a funkcionista fordításelméletről, valamint funkcionista alapon bírálja a többi fordításelméleti irányzatot. A funkcionális egyik első képviselője, Hans Vermeer szakít a nyelvészeti fordításelmélettel (1978). Míg korábban a fordítás mércéje a forrásnyelvi szöveg, Vermeernél a célnyelvi szöveg presztízse a nagyobb. Elméletét három pillérré építi: akcióelmélet, Skopos-elmélet, kultúraspecifikusság (1989).

A 2. fejezet az akcióelmélet és a fordítás kapcsolatáról szól. A fordítás interperszonális interakció, ágensei funkcionális hálózatot alkotnak, s fordítás előtt elemezni kell aktuális szerepüket. A fordítói utasítás, melyet a megbízó állít össze, meghatározó szerepű ebben a folyamatban. Tartalmaznia kell a fordítás célját, funkcióját, címzettjét, valamint a forrásnyelvi és célnyelvi kommunikációs helyzet leírását.

A fordítás mint interkulturális tevékenység tanulmányozása Vermeer elméletének egyik kiindulópontja. A forrásnyelvi szöveg már nem elsődleges kritériuma a fordító döntéseinek, csupán egy a fordító információforrásai közül. Az adott fordítási célhoz szükséges egységeket kell közvetíteni a célnyelvi kultúrába, új információkínálatot hozva létre.

A 3. fejezetben a Skopos-elméletről olvashatunk. A Skopos a fordítási tevékenység célja, meghatározó elve. Egy fordítás során több Skopos játszik szerepet, ezeket hierarchikus rendbe kell állítani. A régi dilemmák (szabad fordítás – hű fordítás, dinamikus ekvivalencia – formális ekvivalencia) nem egymás ellentétei többé, hanem a cél szerint választható megoldások. A döntés a fordító felelőssége. Célunk az intratextuális koherencia elérése, vagyis az, hogy a célnyelvi szöveg értelmes legyen a célnyelvi kultúrában és a célnyelvi olvasó helyzetében. Ennek alárendeltje az intertextuális koherencia, vagyis a forrásnyelvi szöveg viszonya a célnyelvi szöveggel, az úgynevezett hűség-szabály, melynek érvényesülése a Skopos-on múlik, valamint azon, hogyan értelmezi a fordító a forrásnyelvi szöveget.

A kultúraspecifikusság a funkcionista elmélet egyik fő mozzanata, mely szerint a normák, a konvenciók, a kommunikatív szituációk különbözőek az egyes kultúrákban, s ezt figyelembe kell venni a fordítás során.

A könyv 4. fejezete a funkcionális és a fordítóképzés kapcsolatáról szól. A funkcionális segítségével didaktikai szempontból könnyebben elemezhetjük a fordítói döntés tényezőit. Nord részletesen ír a forrásnyelvi szöveg elemzéséről, a szöveg funkcióiról és a funkcionális tipológiáról, valamint a fordítási folyamat két alaptípusáról, a dokumentumszerű (a forrásnyelvi szöveg aspektusaira összpontosító) és az instrumentális (a célnyelvi szöveg funkcióját szem előtt tartó) fordítási eljárásról. Elemzi a műfaji normákat és konvenciókat, forrásnyelvi és célnyelvi viszonylatban egyaránt. A jelenségek leírásával párhuzamosan taglalja a fordítási problémákat és azok kezelését. Pedagógiai céllal négyféle fordítási problémát különböztet meg: a pragmatikai, kulturális, nyelvi és szövegspecifikus kategóriákat, melyek hierarchiát alkotnak. Megközelítésük a fordítóképzés kulcsfontosságú kérdése: A hagyományos, „alulról felfelé” (a felszíni szerkezettől a pragmatika felé) haladó módszer helyett a „felülről lefelé” haladó (a pragmatikai szintről induló, a reprodukálendő vagy adaptálendő elemek szétválasztásán és a fordítástípus meghatározásán át a nyelvi különbségéig eljutó) problémakezelést ajánlja. Kifejti a fordítási egység fogalmát, különböző felfogásait, s a hagyományos „horizontális” egységekkel szemben ismerteti a „vertikális” fordítási egység koncepcióját. Bevezeti a funkcionális egység fogalmát, mely az azonos kommunikációs funkciót szolgáló elemek összessége, s valamennyi nyelvi szinten érvényesül. Példákkal bizonyítja, hogy a funkcionális fordítási egységekből kiinduló fordítás eredménye más, mint a hagyományos, a szerkezeti egységekből kiinduló fordításé: Komplex szerkezetű szöveg jön létre, melyben minden rész együttműködik egy bizonyos egységes cél érdekében, s egyértelművé válnak a kettős funkciójú elemek is.

A fordítási hiba mint „nem funkcionális fordítás” definiálható. Nord leírja a fordítási hibák funkcionális kategóriáit, s hierarchikus rendbe állítja őket, szintén „felülről lefelé” haladva: A pragmatikai hiba a legnagyobb, ezt követik a kulturális, majd a nyelvi hibák. Az adott hiba súlyossága attól függ, milyen hatással van a célnyelvi szöveg funkciójára.

Az 5. fejezet a szépirodalmi szövegek fordításáról szól. (Ezen a ponton éri a legtöbb bírálat a funkcionista elméletet.) A műfordítás műalkotás, kreatív manipuláció, mely során a forrásnyelvi szöveg analógját hozzuk létre. Elvárható, hogy reprodukálja a forrásszöveg szerkezetét, informálja a célnyelvi olvasót az eredeti szöveg műfajáról, művészi értékéről és nyelvi szépségeiről, gazdagítva ezzel a célnyelvet. Funkcionista szerint az ebben rejlő ellentmondásokat a fordítástípus (dokumentumszerű vagy instrumentális) megválasztásával oldhatjuk fel.

A 6. fejezet a tolmácsolás fordítóképzésben betöltött szerepével, a konferencia-tolmacsolással és az angol mint lingua franca kultúrspecifikus jegyeivel foglalkozik.

A 7. fejezetben Nord elemző választ ad a funkcionista nézetek bírálataira (pl. Newmark, Pym, Koller meglátásai), majd a 8. fejezetben saját elmélete, a „funkció és lojalitás elmélete” segítségével igyekszik etikailag és elméletileg elfogadhatóbbá tenni a funkcionista megközelítést. A 9. fejezetből megismerhetjük a mai funkcionista kutatókat és kutatásokat.

A magyarországi fordítóképzés számára igen hasznos didaktikai üzenetet tartalmaz a könyv. Segítségével további lépéseket tehetünk a funkcionális, pragmatikus szövegelemzés és fordítás útján, s újragondolhatjuk a fordítások értékelésének szempontjait is.

Dróth Júlia

Molnár Judit–Szinna Undine

4 Länder 1 Sprache

Animus kiadó, Budapest, 1997

Karácsony előtti könyvesbolti portyázásaim során egy szemre igen tetszetős kiadványra bukkantam: a címben szereplő mű hangkasszettával kiegészített országismereti olvasmánygyűjteményének csomagolása vásárlásra csábított, országismeretet oktatóként hosszas latolgatás nélkül kifizettem tehát a középbersos árat. Otthon kibontva a dobozkat, szokásomhoz híven átolvastam az előszót, a tartalomjegyzéket, és átfuttattam agyamon vásárlásom motívumait.

Vásárlásom egyik oka a könyvnek és a kazettának vonzó külseje volt, a másik a címválasztás, amely – végre – egy olyan Magyarországon kiadott gyűjteményt ígért, amely nemcsak Németországgal foglalkozik (ez a várakozásom teljesült is, ha csupán a négy ország előfordulásának tényére korlátozzuk), a harmadik ok a frissesség (a kiadvány 1997-ben jelent meg), amiből arra véltem következtethetni, hogy a szerzők legalább aktuális, problémaorientált szövegeket választottak, a negyedik oka pedig a szerzőpáros volt; egy magyar és egy anyanyelvi szerző együttműködése tenné lehetővé (vö. pl. Medgyes Péter: *A nyelvtanár* című munkájával) a (természetesen sok szempontból heterogén) nyelv- és kulturális közösség szokásaira, mindennapjaira, ünnepeire stb. vonatkozó országismereti tudnivalók elsajátítását legjobban segítő tan- és kiegészítő anyagok megalkotását. A kiadvánnyal való közelebbi megismerkedés eredményeként azonban akkorának bizonyult a kulcsin és a belbecs közötti diszcrepancia, hogy az elmarasztaló bírálatok írásától való húzódozástomat legyőzve nekifogtam a gyűjtemény elemző mérlegre-tételének.

Az előszóban a szerzők az általuk prezentált anyag *autenticitására* helyezik a legfőbb hangsúlyt, kiemelve, hogy a szövegeket a kazettán *német anyanyelvűektől* hallhatjuk, másrészt a könyv és a kazetta több